

kw. dpl. #

# TERVEZET.

## A cigányügy rendezése és a cigánynép letelepítése.

### I. RÉSZ.

#### A cigánynép összeírása.

Magyarországon született s a cigánynép-hez tartozó minden egyes személy összeírása — nemre való tekintet nélkül — szükséges. És hogy ezen összeírás országszerte eszközölhető legyen, az egész országban, városokban és községekben a legkiterjedtebb módon eleve kihirdetendő, hogy a cigánynép letelepedése szabad és mindenütt tűrhető. Tehát minden cigány-család és egyes személynek megengedtetik, hogy az országban, annak bármely városában és községében letelepedhessék.

**I n d o k o l á s.** Ha ezen összeírás nem ezen az előterjesztett alapon történik, fogadatosítása másképp nem eszközölhető. — mert összeírás nélkül a cigányügy rendezése fogalom nélküli dolog. A cigánynépnek netán külön kijelölendő telepeken való összeírása örökre befejezetlen munka kezdet marad, mert a cigánynépet azon elkülönített külön telephelyeken összehozni sohasem fog sikerülni a magas kormány-nak és így az egész ügy munka hiábavaló fáradság.

A cigánynép összeírása városokban a városi tanács, esetleg megbízottjai által, községekben pedig a jegyző, körjegyző által teljesítendő.

Az összeírás kezdődik 1909. évi január hó 1-én és tíz nap alatt befejezendő.

**M e g j e g y z é s.** Ezen időpont azért tüzetett ki a téli évszakra, mert ez legkedvezőbb a cigánynép összeírására, miután ezen időben a cigányok még a városok és községek közelében tartózkodnak, míglen ha az összeírást melegebb évszakra halasztjuk, akkor a cigánykaravánok már eltávoztak az országutakra és erdőségek közelébe, amiért összeírásuk nagyobb nehézségekkel van összekötve.

Az összeírás tekintet nélkül arra, hogy valamelyik cigányszemély az országban, annak valamely városában vagy községében bir-e illetőséggel, vagy nem, anyakönyvezve van-e valamely egyházi vagy állami anyakönyvben, vagy nem, a népszámlási minta nyomtatvány szerint eszközölendő.

A magyar nyelvű összeírás három egyenlő példányban készítenendő és a kitűzött határidő alatt lezárandó, összegezendő és városokban a városi tanács, községekben pedig a községi előljáróság által zárandó, aláírás után pedig az egyik példány az irattár számára marad vissza a városi tanács, illetve községi előljáróságnak rendelkezés alatt, a másik két példány pedig városokban a polgármesteri hivatal, utána községekben, községekben pedig az illető járási főszolgabíróhoz utána a vármegyei alispáni hivatalhoz és onnan a magyar kir. belügyminiszteremhez felküldés végett feltejtendő.

### II. RÉSZ.

#### A cigánynép illetősége.

A cigány személy illetőségi helye azon város, illetve község, amelyben az összeírás alkalmával lett véve. Ugyanitt és azon módon lesznek ezen cigányszemélyek az adózik sorába levéve és nyilvántartva városokban, községekben. Azon cigány személy, aki születése nek anyakönyvezést igazolhatja, megírta eddigi elnevezését, azon cigányszemély pedig, aki azt nem igazolhatja, vagy amely személyről az előigazolvány fel nem mutatása és a személyazonosság meg nem állapítható, tekintet nélkül egyéni kora névre, az illető város illetve község anyakönyvezésére által az anyakönyvi irattár II. fejezet 67. § értelmében utószájkönyvezendő és szép magyar írással névvel elnevezendő. Azon cigányszemély, aki a jelen anyakönyvezés által anyakönyvezve lett, illetősége névre ugyanazon város illetve község körzetébe, illetve illetőségéhez tartozik, melyben összeíratott.

Ezen cigánynép összeírás és egyes személynek utószájkönyvezése után két dézsessé váló további községi illetőség megállapítás, az érvényben lévő 1880. évi XXII. t. c. intézkedési szemintébe zárandó el.

Ilyképpen az országban, annak valamely városában, községében állandóan letelepedett cigánynép és minden egyes személyre névre a további vándorlás és csatlakozás; munkakeresés végett azonban minden cigányszemélynek szabad illetőségi helyéről távoznia, de ezen körülmény munkát vagy csalókönyvvel kell igazolnia. Az összeírás alapján megállapított személyes anyakönyvben kiskorú gyermekek, köztük születésük óta városban és

A megkezdett összeírás három egyenlő példányban készítendő és a kitűzött határidő alatt lezárandó, összegezendő és városokban a városi tanács, községekben pedig a községi előljáróság által aláírandó, aláírás után pedig az egyik példány az irattár számára marad vissza a városi tanács-, illetve községi előljáróságnak rendelkezése alatt, a másik két példány pedig, városokban a polgármesteri hivatal útján közvetlenül, községekben pedig az illető járási főszolgabíró útján a vármegyei alispáni hivatalhoz és onnan a magy. kir. belügyminiszterumhoz felülbírálás végett felterjesztendő.

## II. RÉSZ.

### A cigánynép illetősége.

A cigány személy illetőségi helye azon város, illetve község, amelyben az összeírás alkalmával fel lett véve.

Ugyanitt és azon módon lesznek ezen cigányszemélyek az adózók sorába felvéve és nyivántartva városokban, községekben.

Azon cigány személy, aki születésének anyakönyvezését igazolhatja, megtartja eddigi elnevezését, azon cigányszemély pedig, aki azt nem igazolhatja, vagy amely személyről szóló igazolvány fel nem mutatható és a személyazonosság meg nem állapítható, tekintet nélkül egyéni korára nézve, az illető város illetve község anyakönyvvezetője által az anyakönyvi utasítás II. fejezet 67. §- értelmében utóanyakönyvezendő és szép magyar hangzású nevekké elnevezendő.

Azon cigányszemély, aki a jelen anyakönyvezés által anyakönyvezve lett, illetőségére nézve ugyanazon város illetve község kötelékéhez, illetve illetőségéhez tartozik, melyben összeíratott.

Ezen cigánynép összeírása és egyes személynek utóanyakönyvezése után kérdésessé váló további községi illetőség megállapítása, az érvényben levő 1886. évi XXII. t.-cz. intézkedései szerint intézendő el.

Ilyképpen az országban, annak valamely városában, községében állandóan letelepedett cigánynép és minden egyes személyre nézve a további vándorlás és csavargás tilos; munkakeresés végett azonban minden cigányszemélynek szabad illetősége helyéről távoznia, de ezen körülményt munka- vagy cselédkönyvvel kell igazolnia.

Az összeírás alapján megállapított szegénysorsu cigánycsaládnak kiskorú gyermekei, kiket szüleik kellő eltartásban és

gondozásban nem részesíthetnek, elhagyatottaknak nyilvánítandók, és eltartásuk — és gondozásukról érzésben fennálló 1901. évi VIII. és XXI. t.-cz. intézkedései értelmében gondoskodandó.

A 15—20 év közötti cigány ifju és leányok részére télimunka keresés végett az országban, városokban és az illető járási székhelyeken, ahol szükség mutatkozik, mindenütt kosárfonók, kender, len és gyapjuszővő, avagy a vidéki nép viszonyaihoz hiányzó más alkalmas dolgozóházak építendőek az állam költségén, és azokban azon korbellek rendes napszámár mellett munkára alkalmazandók. A készített munkás gyártmánya pedig az állam tulajdonába lép, értékesítése évenként az állampénztárba számolandó el a dolgozóházak építési költségeinek részbeni visszatérítése fejében, vagy pedig létesítendő «gyári munkás alapok» pénztárába fizetendő, melynek pénzeiből a gyári munkások munkaképtelenségük beálltakor évente osztandó segílyt kapnak.

Ezen 15—20 év közötti ifjak és leányok közül azok, kik az országban, — mint eddig — a cigánynép összeírása és ezáltal valamelyik városban, községben az illetőség elnyerése után is, valahol igazolatlanul vándorolnak, csavarnak, emiatt szigoruan büntetendőek, büntetésük kényszermunkára változtatandó át és eltöltése végett a fenti dolgozó házakban — fele napszámár avagy csupán élelemért őrizet mellett alkalmazandók mindaddig, míg büntetésük ideje letelt, mialatt nevezettek a gyárimunkával megbarátkoztak, azt elsajátították és azáltal életfenntartásukat biztosították maguknak, és azután nem lesznek többé vándorlók, csavargók.

A 21—42 év közötti férfiak, kik katonakötelezettségüknek rendes idő alatt nem feleltek meg, az összeírás alapján utóállítandók; a nem alkalmasak, valamint azok is, kik testalkatuknál fogva alkalmasak lettek volna, — de előhaladott koruknál fogva katonai szolgálatra még sem alkalmazhatók, elmaradásuk nem igazolása miatt eltöltendő katonai pótidejüket, illetve ahelyett kimondott büntetésüket kényszermunkában töltsék el. Ezen idő a katonai, avagy a polgári dolgozóházakban töltendő el. Ezen dolgozóházakban pedig a következő iparágak tanítandók: lakatos, kovács, asztalos, bognár, kárpitos, kosárfonás. Ezen iparágak tanulására kényszerítendőek elítéltek úgy, hogy a mire kiszabadultak, kitanult iparosok; mint ilyenek az unalmas vándorlástól és csavargástól elszoktatnak

### III. RÉSZ

#### A cigányok felnevelése

Minden város, község, és kistérségi tanács köteles felnevelni a községben élő összes cigánygyermeket. A felnevelés célja az, hogy a gyermekek a községben maradjanak, és a községben éljenek. A felnevelés célja az, hogy a gyermekek a községben maradjanak, és a községben éljenek. A felnevelés célja az, hogy a gyermekek a községben maradjanak, és a községben éljenek.

és kedvenc iparukat folytatva, munkás polgárai és jó adófizetői lesznek az országnak.

Minthogy alig hihető el, hogy a kormánynak ezen jóakaratu intencziója által rendezendő cigányügy az országban minden mellékintézkedés nélkül meghonosítható, mint azt jelen tervezetünk szövege is kíváná, törvényhozás útján szükséges a következőkről intézkedni, hogy:

1) a fenti összeírás szerint telepített és polgárosított cigány családok és egyes személyek az eddig náluk szokásban volt vándorlás és dologtalan csavargástól eltiltassanak;

2) a vándorlás és csavargás büntetéssel sújtatik és kényszermunkára változtandó át, mely kényszermunka valamely iparág tanulásából álljon;

3) szükséges dolgozó házakat felállítani, melyekben a férfiak: lakatos, kovács, asztalos, bognár, kárpitós, kosárfonás iparágakra; a nők pedig kender, len, és gyapju szövés munkára beoktatandók;

4) Kimondandó, hogy a dolgozóházakból kikerült iparos bárhol az országban szabadon és hatósági engedély nélkül üzheti iparát, kikerülése előtt a dolgozóház felügyelőjétől, igazgatójától munkakönyvet kap és abban a tanult egyén ipara és szabadüzhetésének képesítettsége bevezetve legyen;

5) szükséges «cigánytelepítési alapokat» létesíteni minden városban, községben, és ezen alapok pénzeiből a szegénysorsu, munkára képtelen cigány családíró, vagy agg cigányiparos évente segíyezendő.

6) szükséges «gyári munkásalapok» létesítése, melyeknek pénzeiből a gyári munkás munkaképtelensége idejére évi segílyt kap.

### III. RÉSZ.

#### A cigánynép telepítése.

Minden város, község a fentebbi módon kötelekibe befogadott cigány család, önálló cigányszemély, cigányiparos részére köteles belterületén (közlegelőjén) található alkalmas házhely területet 10 évig ingyen átengedni, 10 év lejártá után, minden telepes tulajdonjog elismerés fejében a városi, illetve a községi «cigánytelepítési alapba» évenként 2 illetve 1 koronát befizetni köteles. Ezen házhely területek nem lehetnek 400 □ méternél nagyobbak, és 200 □ méternél kisebbek egy-egy cigány család, önálló cigányszemély, egy-egy cigány iparos részére.

Ezen házhelyeken építendő lakházak a telepesek által saját költségükön építendőek; szegénysorsu telepes házépítési költségei pedig a várostanácsa, illetve a község előljárósága útján a magas kormánytól kérendő segélyből fedezendőek; addig pedig úgy a cigány családok, mint iparosaik, és önálló magán személyek, deszkázott sátorokban helyezendőek el városokban, községekben pedig eddigi szokásos sátorukban türendők meg.

M e g j e g y z é s. Az ország különböző helyein kizárólag külön cigány falvakat, illetőleg telepeket létesíteni és oda a cigánynépet összehozni kellő sikerre sosem fog vezetni, mert a cigánynépet ott egy helyen összetartani nem lehet, vagy ha igen, és neki házhely, föld ingyen kiosztva lesz, ez csak haszonnélküli munka, mert cigány természetük nem engedi őket együtt lenni és élni, és otthagya mindent, ismét elvándorol, csavarog az országban, mint erre elegendő példát láttunk. Ő fennsége József főherczeg jóakaratóból ingyenesen megalapított Kisjenőn cigánytelepeket, ahol a telepítés kezdete kedvező volt, később pedig a cigánynép háladatlanul otthagya a «fennség ajándékát» és ismét utnak kelt, ismét elbarangolt az országban. Ezen megjegyzésünk által tehát azt akarjuk mondani, hogy a cigánynépet eredményesen csak ott lehet telepíteni, ahol tetszése szerint maga húzódik meg és nem ott, a hol más jelöli meg neki a helyet, — mégha javára volna is az; Es ez nagyon természetes dolog is, hogy a cigánynép maradandóbb tetszése szerint megszokott helyeken, mint azon helyeken, ahol ő szokatlan. Es ne is vegyük ezt zokon tőle, hiszen eddigi természete arra nevelte. Ha azonban városokba húzódnék, illetőleg egy része oda telepednék le, az csak addig lesz cigány, amíg az összeírás alapján telepítve lesz, azontúl pedig szorgalmas munkás és iparos lesz, polgári jogokat nyert, és a magyar államnak ép oly hasznos és lelkes polgára lesz, mint a többi.

Ezen tervezetem tollbavételére azon jóakaratu kiindulási pont vezérelt, hogy 8 évi vármegyei csend biztosai és 22 évi községi jegyzősködésem alatt az országban és különböző vidékein megismert cigánynépet, hajlamait és hiányait tanulmányozva, most, midőn a magas magyar kormányunk jóakaratu gondoskodásával éppen ezen elhanyagolt népnek ügyét rendezni akarja és telepítésével foglalkozik, ezen a szönyegen fekvő cigányügy mikénti rende-

zéséhez és a cigánynép telepítéséhez, a  
cél legkönnyebb, leggyorsabb és legolcsób-  
ban elérhető legyen, némi bevezetési min-  
tázattal szolgáljak, remélve ezzel, hogy ugy-  
édes hazámnak, mint a magas magyar kor-  
mányomnak egy jó, hű és ragaszkodó tiszt  
kötelességet teljesítettem, még akkor is,  
ha ezen tervezetem, tekinteten kívül is  
maradna.

Jelen tervezetemet szíves elolvasás és  
elfogadásra ajánlva, maradtam.

Dorgoson (Temesmegye,) 1908. évi  
február hó 10-én.

**DABITS DÁVID**

körjegyző.

